

Received / Makale Geliş Tarihi 26.10.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 31.12.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(102), 3685-3695

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10476298

Rıdvan Görmüş

<https://orcid.org/0009-0000-6742-8245>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Remzi Çelik

<https://orcid.org/0009-0002-9040-289X>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Sultan Şanlı

<https://orcid.org/0009-0006-2601-0006>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Helin Azra Şanlı

<https://orcid.org/0009-0007-3637-0184>
YTÜ, İstanbul / TÜRKİYE

Harun Alas

<https://orcid.org/0009-0001-5154-4986>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Veysi Tanrıkulu

<https://orcid.org/0009-0006-9108-532X>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Hakan Yeşil

<https://orcid.org/0009-0004-7822-9902>
MEB, İzmir / TÜRKİYE

Sedef Polat Yeşil

<https://orcid.org/0009-0006-2153-2868>
Halkbank, Diyarbakır / TÜRKİYE

Sosyal Ağlar Çerçevesinde Aile, Yoksulluk, Sosyal Destek ve Sosyal Dışlanma İlişkisi

The Relationship Between Family, Poverty, Social Support and Social Exclusion within the Framework of Social Networks

ÖZET

Bu çalışmada, sosyal statü çerçevesinde aile, yoksulluk, sosyal destek ve sosyal dışlanma ilişkisi literatür kapsamında incelenip ilgili kavramlar açıklanarak tanımlanmaya çalışılıp; yaşanan maddi yoksulluk sonucunda ekonomik ve sosyal destek hizmetlerinden faydalanan ailelerin sosyal çevre, sosyal ağlar tarafınca nasıl değerlendirildiği ve bu doğrultuda sosyal destek ve sosyal dışlanma ilişkisine açıklık getirmek hedeflenmiştir. İlgili alan çalışmasıyla sosyal destek ve sosyal dışlanma unsurları arasındaki ilişki saptanılmaya çalışılmıştır. Çalışmada, araştırmaya yönelik kavramlara yer verilerek toplumda yanlış algılanan bazı kelimelerin sosyal gerçeklik içerisinde tanımlanarak doğru algılanması ayrıca amaçlanmıştır. Doğru sosyal yardımda nasıl bulunulacağı hakkında önerilere değinerek, yoksulluğun aile kavramına etkisinin sosyal destek aracılığıyla yarattığı ve toplumda oluşturduğu sosyal dışlanma duygusunun önüne geçmek amacıyla değerlendirmelerde bulunularak çalışma sonunda öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Yoksulluk, Sosyal Destek Algısı, Sosyal Dışlanma Algısı.

ABSTRACT

In this study, the relationship between family, poverty, social support and social exclusion within the framework of social status is examined within the scope of the literature and the relevant concepts are to be defined by explaining; It is aimed to clarify how families benefiting from economic and social support services as a result of financial poverty are evaluated by the social environment and social networks and, accordingly, the relationship between social support and social exclusion. Through the relevant field study, the relationship between social support and social exclusion elements was tried to be determined. By including research-oriented concepts in the study, it also aimed to define some words that are misperceived in society within the social reality and to perceive them correctly. Referring to suggestions on how to provide the right social assistance, evaluations were made in order to prevent the feeling of social exclusion created by the effect of poverty on the concept of family through social support and in society, and suggestions were made at the end of the study.

Keywords: Family, Poverty, Perception of Social Support, Perception of Social Exclusion.

1. GİRİŞ

Yoksulluk geçmişten günümüze kadar devam etmiş ve toplumun en büyük toplumsal sorunlarından biri olmuştur. Yoksulluk evrensel hale gelmiş, tarihin her döneminde bireyler, uluslar ve medeniyetler arasında varlığını sürdürmüştür. Toplumdaki çeşitli değişimler farklı bakış açılarının oluşmasına neden olmuş ve zamanla yoksulluk giderek daha fazla bir sorun olarak kabul edilir hale gelmiştir. Mutlak gelir düzeylerini ifade eden yoksulluk kavramı toplum geliştikçe günümüze kadar korunmuş ve çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Geçmişten günümüze kadar bir sorun olarak görülmezken, yaşadığımız çağda çeşitli toplumsal nedenlerden dolayı giderek evrensel bir sorun olarak kabul edilmektedir. Yoksulluk kavramıyla yakından ilişkili olan yoksulluğun sonucunda ortaya çıkabilecek sorunlardan biri de sosyal dışlanmadır. Sosyal dışlanma kavramı, insanlığın başlangıcından beri bu bireylerin ekonomik yetersizlik, engellilik, yaş, işsizlik, cinsiyet eşitsizliği vb. nedenlerle başkaları tarafından toplumdan dışlanması anlamına gelmektedir. Sosyal dışlanmaya maruz kalan kişiler zamanla toplumdan soyutlanır ve kendi içlerinde olumsuz duygular yaşarlar. Sosyal dışlanma riskini artıran nedenler arasında yaş, çocuk sayısı, medeni durum, cinsiyet ve gelir düzeyi yer almaktadır (Türksever, 2020).

Yoksulluk içinde olan ailelere yönelik en temel müdahaleler, bu ailelerin maddi yardımlardan faydalanmasını sağlamaktadır. Ekonomik sosyal yardımın bir türü olan sosyal ve maddi destek hizmeti alan ailelerin karşılaştığı sorunlardan biri de sosyal dışlanmadır. Sosyal dışlanma algısıyla yakından ilişkili bir kavram da sosyal destektir. Bireylerin yakın çevrelerinden sağladıkları farklı sosyal destek türleri, bireylerin sosyal dışlanma ve diğer zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olmada oldukça etkili olabilmektedir. Kişi sosyal hayatındaki sorunları çözerken çevresinden uygun sosyal desteği aldığı anda kendini sosyal olarak dışlanmış hissetme riski azalır.

Sosyal destek konusunda yapılan araştırmaların sayısı dikkate alındığında diğer sosyal konulardaki çalışmalara göre oldukça az olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın temel sorusu, sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinden yararlanan ailelerin toplumda sosyal dışlanma riskine maruz kaldıktan sonra benimsedikleri başa çıkma mekanizmalarıdır. Bu bağlamda bu çalışmanın literatürü dahilinde sosyal dışlanma ve sosyal desteğin sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinden yararlanan yoksul aileler yani dezavantajlı gruplar üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır.

2. AİLE

Geçmişten günümüze varlığını devam ettiren toplumun yapıtaşlarından biri olarak aile sistemi vurgulanmaktadır. Ailenin sosyal yapısı, sadece ülkeden ülkeye değil, yaşanan çağın ekonomik ve sosyal olaylarına bağlı olarak da değişerek gelişmektedir. Bireyler doğum ile ölüm arasında devam eden gelişim dönemlerine bağlı olarak aile sisteminde yaşamını idame ettirmektedir. Ailesi içinde birey; maddi, toplumsal ve duygusal anlamda aile sisteminden destek almaktadır. Bu sebepten tüm ülkeler bireye dış faktörlerin yıpratıcı gücünü engellemek için aile sisteminin korunması ve desteklenmesi hususunda çeşitli politika ve çözümler sunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) bu bususta yürüttüğü çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Ailelerin maddi sosyal desteğe olan gereksinimlerinin belirlenmesi ve ailelerin ihtiyaç duyduğu sosyal hizmet uygulamasının hayata geçirilmesi için ihtiyaç duyulan hizmete yönlendirme gerekli eğitimi almış profesyonel meslek elemanları tarafından yapılmaktadır (Balci, 2019).

Toplumun temel kurumlarından biri olarak kabul edilen aile, yalnızca bireylerin değil aynı zamanda bütün toplumun ihtiyaçlarının giderilmesinde gelecek nesiller için vazgeçilmez bir kurumdur. Aile, toplumun etik değerleri kapsamında tarihi olguların korunmasında ve aktarılmasında önemli bir rol alır. Aile sistemi yaşadığımız çağda işlevlerini çeşitli kurumlara aktarmasına rağmen diğer kurumlara devredilemeyen temel işlevleriyle de varlığını devam ettirerek önemini korumaktadır (Demirkıran, 2006).

Toplumunun en önemli kurumlarından olan ailenin işlevleri arasında çocuk yetiştirme, eğitim verme, sosyal hayata hazırlama, kültürel kimlik kazandırma yer almaktadır. Aile kurumu görevlerini düzgün bir biçimde gerçekleştiremediğinde bu sonuçtan doğrudan olarak aile ve o ailedeki tüm bireyler etkilenmektedir. Aile kendi içerisinde sistemleri olan bütüncül yapıdır. Ailenin içerisinde bulunan diğer sistemlerden biri de bireydir. Ailenin sistemi de diğer sistemlerle sosyal ilişkide bulunmaktadır. Böylece bir sistemde meydana gelen sorunlar başka sistemleride doğrudan etkisi altında bırakmaktadır (Erten, 2017). Aile sisteminin normal bir biçimde işlevlerini yapabilmesi için sorunların belirlenmesi ve zamanında çözümlenmesi önem arz etmektedir. Aile sistemini araştırırken ilişki içerisinde bulunduğu diğer sistemlerle birlikte ele almak yapılacak araştırmaların daha kesin ve anlaşılır neticeler ortaya koymasını sağlayacaktır. Çevresi içerisinde birey algısından hareketle, sosyal hizmet mesleği de aileyle yakından

ilgilidir. Sosyal hizmet disiplini; aile içerisindeki problemleri bütüncül bir biçimde incelerken bireyi ve aile sistemini içerisindeki çevreyle bir bütün içerisinde ele almaktadır (Erten, 2017).

Ekonomik problemlere bağlı olarak artan kültürel problemler beraberinde aile kurumunda da bozulmalara neden olmuştur. Günümüzde artan boşanma vakalarının nedeni olarak gösterilen istismar vb. problemler aile sisteminin parçalanmasına neden olmaktadır. Bir ülkede yaşayan tüm insanların ülkelerinde sosyal problemlerin çözülmesi adına arayış içinde olması demokrasi anlayışının bir gereğidir. Sivil toplum kuruluşları, toplumsal problemlere cevap arayarak büyük bir rol üstlenmekte ve böylece o toplumun kalkınarak demokrasi anlayışının güçlenmesine büyük ölçüde fayda sağlamaktadır (Demirkıran, 2006). Aile bütünlüğünün bozulması çeşitli toplumsal problemleri ortaya çıkartırken bu problemleri anlamak, Türk toplum aile yapısının değişim ve gelişim sürecini inceleyerek aile bütünlüğünün korunmasına yönelik yapılan çalışmaları desteklemek toplumsal bir önem arz eder. Özellikle içinde bulunduğumuz 21. yüzyıl bir değişim çağıdır. Bu değişim aile toplumunu oluşturan bireyleri ahlaki yönden etkilemektedir (Erten, 2017). Bu değişim bireylerin aile yaşamına bazen olumsuz etki ederek aile bütünlüğünün bozulmasına sebep olmaktadır. Böylece aile kurumu gerek ekonomik gerek sosyal gerekse psikolojik etkenler doğrultusunda olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu açıdan aile sistemini anlamak aile bütünlüğünün korunmasına olanak sağlayacaktır. Öncelikle aile içerisinde bütünlüğün, iletişimin ve eşit erkeğin sağlanması gerekmektedir. Aile sisteminin ifade ettiği anlam tarih boyunca değişmektedir. Fakat ailenin görevleri temelde aynıdır. Bir bireyin hayatını aile grubuyla birlikte devam ettirebilmesi ekonomik anlamda sosyal destek almasının yanında hayattaki sorunlara karşı aile sisteminin koruyucu-önleyici işlevlerinden istifade etmesi vb. yönlerden yarar sağlamaktadır. Sağlıklı ailelerde yaşamını devam ettiren bireylerin sadece ekonomik açıdan değil biyopsikososyal yönden de güçlü olması beklenir ki bu da aile desteğinin oldukça önemli olduğuna kanıttır (Edebalı, 2020).

3. YOKSULLUK

Geçmişten günümüze yoksulluğa ilişkin farklı bakış açılarının olması yoksulluğun tek bir tanımının olmasını zorlaştırmıştır. Yoksulluk, içinde bulunduğu zaman dilimine göre, toplumdan topluma, coğrafyadan coğrafyaya göre değişebilmektedir. Toplumların gelişmişlik düzeyine göre, tüketim alışkanlıklarına göre, kültürlerine göre yoksulluk farklı boyutlara girebilmekte ve değerlendirilmektedir. İnsanın beşeri yönüyle yeme, içme, giyme, barınma gibi temel ihtiyaçlara gereksinimi vardır. İnsan toplumsal bir varlık olması nedeniyle de eğitim, sosyo-kültürel faaliyetler, dinlenme gibi birtakım ihtiyaçlara da gereksinim duymaktadır. Yoksulluk ise insani gereksinimlerin birinden veya birkaçını elde etmekte zorluk çekmesidir. Bazı insanlar temel ihtiyaçlar tümünden mahrum kaldığı gibi hayatta kalmak için ihtiyacı olduğu temel gıda maddelerine ulaşmakta sıkıntı çekip muhtaç durumuna düşmüştür. Bazı insanlar ise hayatta kalmak için temel ihtiyaçlarını karşılayabildikleri halde bulunduğu toplumun sosyo-ekonomik düzeyi ortalamasının altında kaldığı için o toplumda yoksul durumda olabilmektedir. Bu doğrultuda Afrika'da temiz içme suyu bulamayan açlıktan ölen insanlar yoksul olarak tanımlanırken; gelişmiş bazı ülkelerde internet erişimine sahip olamayan veya sağlık güvencesi olamayan insanlar da o toplumda yoksul olarak tanımlanabilmektedir (Aydos, 2020).

Sanayi inkılabıyla birlikte gelir dağılımındaki eşitsizlikler ve yaşanan tartışmalar neticesinde sosyal refah devleti anlayışına gereksinim artmıştır. Sosyal refah devleti anlayışı devletin kamu politikaları harcamalarını, devletin vergileri aracılığıyla o ülkedeki bireylerin maddi yetersizlikler nedeniyle yaşadıkları yoksulluk algısını çözümlenmeye çalışmaktadır. Buna bağlı olarak sosyal refah devleti anlayışı özetle, devletteki yöneticilerin yardıma ihtiyacı olan bireylere destekte bulunarak yoksul kesimin üyelerinin asgari standartlarda yaşamlarını idame ettirebilmesi ve muhtaçlıklarının giderilerek asgari anlamda diğer bireylerle aynı koşullara sahip olmasının sağlanmasıdır. Sosyal devlet anlayışı toplumda yaşanan problemler ne olursa olsun gerekli birtakım çözümleri bularak problemlerin giderilmesini sağlamak zorundadır. Ülkeler sosyal devlet ilkesinden hareketle tarih boyunca devam eden yoksulluk problemlerine karşı gerekli birtakım politikaları hayata geçirmek mecburiyetinde kalmıştır. Bireyin asgari düzeyde yaşamını sürdürebilmesi için kısmi gelir seviyesinden yoksun olmasını anlatan yoksulluk kavramı sosyal devlet anlayışıyla giderilmeye çalışılmıştır. Sosyal devlet anlayışıyla devleti yönetenler o toplumdaki maddi eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı ve toplumdaki bütün risklerin bireylere eşit olarak dağıtılmasına yardımcı olmaktadır (Bilgiç, 2020).

Yoksulluk, geçmişten günümüze gelen neredeyse tüm toplumlarda büyük sorun olarak kabul edilen sosyolojik bir olgudur. Özellikle son yıllarda üzerinde çok tartışılan, üzerine çalışmalar yapılan, fikirler yürütülen, çözüm politikaları üretilmeye çalışılan bir araştırma konusudur. Yoksulluğun bu kadar gündemde olan bir konu olması yoksulluğun ülkeler için bir tehdit olarak görülmesinden

kaynaklanmaktadır. Yoksulluk sadece ekonomik açıdan gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de karşılaşarak gelişmişliklerine etki eden önemli sorunlarından. Öte yandan yoksulluk, tek bir boyutla ele alınamayacak kadar karmaşık ve geniş bir yapıdadır (Bülbül, 2019).

Mutlak yoksulluk hane halkı veya aile bireylerinin yaşamlarını sürdürebileceği asgari refah düzeyini yakalayamamasını ifade eder. Bundan dolayı mutlak yoksulluğun açıklanması bireylerin hayatlarını devam ettirebilmesi için gerekli görülen asgari gereksinimlerinin tespit edilmesini gerektirir. Mutlak yoksulluk, asgari refah düzeyine ulaşamayanların o ülkedeki toplam nüfusa oranıyla hesaplanmaktadır (Ensari, 2010).

Toplumda belirlenen genel seviye göz önüne alınarak belli alt sınırın aşağısında maddi geliri bulunan bireyler görece anlamda yoksul olarak kabul edilmektedir. Görece yoksullukta önem kazanan kavram gelir ve refah dağılımıdır. Görece yoksulluk özetle o toplumda hayatını devam ettiren bireylerin maddi kazançlarının aritmetik ortalaması veya ortancasının bir kısmının oranı ile hesaplanarak belirlenir. Bu duruma göre yoksulluk, fiziken hayatın sürdürebilmesine katkı sağlayacak olgulardan mahrum olmaktan öte farklı bir anlam kazancak ve toplumdaki diğer bireylerin ne kadar gelire sahip olduklarıyla ilişkili hale gelecektir (Zülfikar, 2010).

Bu anlamda yoksulluk her zaman üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana her dönem için yoksulluk sorun olmuş ve bu sorunla alakalı olarak çeşitli çözüm yolları aranmıştır. Cumhuriyetinin kurulduğu ilk yıllarda savaştan yeni çıkan ve henüz yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti halkı yoksulluğu yoğun bir şekilde yaşamak zorunda kalmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı ve 1939-1945 yıllarında devam eden II. Dünya Savaşı, tüm dünya ülkelerini etkilediği gibi ekonomisi henüz toparlanamayan Türkiye'yi de etkilemiş ve yoksulluk bu yıllarda da artarak sorun oluşturmaya devam etmiştir. 1950-1960 yılları arasında Demokrat Parti o güne kadar olan ekonomi politikasını değiştirmiş, yabancı sermaye teşviki ve özelleştirme politikalarına ağırlık vererek ekonomiyi düzeltmeye çalışmıştır. Ekonomideki yükselme kısa bir dönem refah dönemi yaşatsa da sermaye için yeterli kredi olanaklarına sahip olmayan Türkiye, yüksek enflasyonla ve Türk lirasının değer kaybıyla karşı karşıya kalmıştır. Yine bu dönemde yaşanan kuraklık da halkın yoksullukla mücadele etmesinde olumsuz olmuştur. 27 Mayıs 1960 askeri darbesinin ardından 1980 askeri darbesine kadar yaşanan süreçte 1974 Kıbrıs Barış Harekati, 1977 Petrol Kriziyle birlikte o ülkedeyazanan grevler, 48 sokak olayları dolayısıyla iktidarın sürekli değişmesi Türkiye'nin ekonomisini oldukça kötü etkilemiş ve yoksulluk bu dönemde de baş göstermeye devam ederek çeşitli çözüm önerileri aranmıştır. 1980 yılından günümüze kadar olan süreçte yoksulluk dönem dönem azalarak yoksulluk için çözüm üretilmeye çalışılsa da her ülkenin olduğu gibi Türkiye'nin de büyük sorunu olmuştur. Günümüzde de başta ASHB ardından Vakıflar Genel Müdürlüğü, MEB, KYK, Sağlık Bakanlığı, yerelde Belediyeler, Vakıflar, Dernekler tarafından maddi yardım yapılmasına devam edilmektedir (Aydos, 2020).

4. SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK

Sosyal ve ekonomik destek hizmeti (SED) öncelikle 28/09/1986 tarihli Resmi Gazetede "SHÇEK Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği" adı altında yürürlüğe girmiştir. 15.04.2011 tarih ve 27906 sayılı Resmi Gazetede "SHÇEK Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği" olarak adı değiştirilmiş ve SHÇEK'nun ASPB'ye dönüşmesiyle yönetmelikte de birtakım değişikliklere yer verilmiştir. Son olarak 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı Resmi Gazetede "ASPB SED Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" adıyla yürürlükteki yerini almıştır (Türksever, 2020). SED Hizmetleri, 2828 sayılı kanunun 10. Maddesiyle, 633 sayılı kanun hükmünde kararname (KHK) ile Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Görevleri konulu 8. Maddenin (a) ve (b) bentlerinde çocuğa yönelik koruyucu ve destekleyici hizmetlerle ilgili sosyal politikaların hazırlanmasına yer verilmiştir. 2828 sayılı kanunun 26. Maddesinde;

"Korunmaya, bakıma, yardıma muhtaç aile, özürlü, yaşlı ve diğer kişilerin tespiti, incelenmesi ve bunların sosyal hizmetlerden yararlandırılmasına ilişkin esaslar bir yönetmelikle düzenlenir" haliyle düzenlenerek yapılarak SED Hizmetleri Hakkında Yönetmelik 3 Mart 2015 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Kılıç, 2019).

Toplumsal problemler farklı bakış açısıyla değerlendirildiğinde SED'den yararlanan bireylerin; aile üyelerinin ölüm, boşanma gibi nedenlerle kaybı, aile bireylerinden birinin rahatsızlanması ya da ailelerin iç yapılarında meydana gelen değişikliklerin görülmesi gibi olayların olduğu ortadadır. Benzer problemlerle yüzleşen ailelerin kendi ailelerinden, yakın sosyal çevrelerinden veya bireyin yaşamında önemli yer edinen bireylerin elde edecekleri sosyal destek çoğunlukla ailelerin sorunlarla baş edebilmesi, yaşadıkları travmatik olaylarla ilgili streslerinin azaltılmasında etkilidir. Kısaca ailelerin ve bireylerin sosyal,

ekonomik, psikolojik açıdan sağlığını koruyabilmesinde etkili olduğu kanaati ortaya çıkmaktadır (Aydın, 2021).

Ayrıca SED, 5395 sayılı ÇKK çerçevesinde eğitim, sağlık, danışmanlık, bakım, barınma gibi koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulamaya konulması, bakım tedbiri uygulanmasına karar verilmesi halinde çocuğun mevcut şartlarına uygun olan bir devlet kurum bakımı altına alınması, çocuğun koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya evlat edindirilmesi ülkemizde uygulanan sosyal hizmet müdahaleleri arasındadır. Ülkemizde uygulanan sosyal ve ekonomik destek hizmeti, çocuk yoksulluğuna yönelik bir sosyal yardım türünü içermektedir. Sosyal çalışmacıların yaptığı sosyal inceleme neticesinde; ailelerin sosyo-ekonomik yönden desteklenmesi durumunda, çocuğun koruma altına alınmasına ihtiyaç duyulan hallerde olumlu yönde gelişme ve değişimler olabileceğine uygun kanaat getirilirse, ailenin sosyo-ekonomik yoksulluklarının giderilmesi amacıyla SED hizmetinden yararlandırılmasının uygun olduğu görülmektedir (Türksever, 2020).

5. SOSYAL DIŞLANMA ALGISI

Sosyal dışlanma kavramı çok boyutlu bir kavram olduğundan birçok disiplin tarafından araştırma konusu yapılmıştır. Nispeten yeni bir olgu olan sosyal dışlanma çeşitli dezavantajlı durumlarla ve bireylerle ilişkilendirilmektedir. Bu kapsamda başta yoksullar olmak üzere pek çok dezavantajlı grup toplumsal bütünleşmenin dışında tutularak toplum dışına itilmektedir. Dolayısıyla sosyal dışlanma olgusu toplumsal bütünleşme kavramının karşıtı olan bir durumu anlatmaktadır. Bu kavram marjinalite, ötekileştirilme, damgalanma ve sosyal izolasyon gibi çeşitli toplumsal sorunlarla ilişkilendirilmektedir. Genellikle bu sorunları deneyimleyen grupların başında engelliler, yoksullar, işsizler, yaşlılar, kadınlar, göçmenler ve hükümlüler gibi toplumun dezavantajlı grupları gelmektedir. Özellikle son yıllarda bu grupların yaşadıkları sorunların çözülmesi için gerek ulusal düzeyde gerek de uluslararası düzeyde sorunların çözülmesi adına çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Sosyal dışlanma dinamik bir olgudur. Bireylerin ya da grupların maruz kaldıkları sosyal dışlanmanın tek boyutla sınırlı kalmadığı açıkça görülmektedir. Çünkü boyutlar müstakil ve etkileşimsiz bir niteliğe sahip değil diğer boyutlarla sürekli etkileşim içerisindedir. Dolayısıyla herhangi bir boyutta yaşanan dışlanma diğer boyutlara da etki etmektedir. Alan yazında bireylerin maruz kaldıkları sosyal dışlanmanın boyutları genel anlamda dört kategoride sınıflandırılmaktadır. Belirlenen bu genel boyutlar; ekonomik, toplumsal-kültürel, siyasal ve mekânsal şeklinde kategorilendirilmiştir. Bireylerin toplumsal yaşama dâhil olarak çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlere girişimleri engellenebilmektedir. Bütün bireylerin eşit olarak toplumsal yaşama katılarak sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunma hakları bulunmaktadır. Ancak bireylerin serbest zamanlarını değerlendirmeleri, alışveriş yapmaları, organizasyonlara katılmaları, kurumlardan hizmet almaları, bazı sportif, sanatsal ve kültürel etkinliklere katılmaları çeşitli şekillerde engellenebilmekte; böylece sosyal dışlanmaya maruz kalmalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla farklı nedenlerden dolayı bu alanlardan dışlanarak dezavantajlı hale getirilen bireylerin toplumsal bütünleşmeleri ve toplumsal hayattaki sosyal ilişkileri de zarar görmektedir (Kaldık, 2020).

Sosyal dışlanma; iş bulamama, maddi yetersizlik vb. sosyo-ekonomik sebepler; cinsiyet, yaş, eğitim durumu vb. özel sebepler; sosyal güvencenin olmaması, sosyal desteğin kısıtlı oluşu vb. toplumsal sebepler, politikanın bireye verdiği sosyal haklardan yararlanamama, politika kararlarının alınması sürecine katılamama vb. birtakım nedenlerle meydana gelmektedir. Belirtilen sebeplerden bazıları sonucunda sosyal dışlanmayla yüz yüze gelen birey sosyal ve bireysel seviyelerde bazı problemlerle karşılaşmakta böylelikle de sosyal eşitsizlikle karşılaşmaktadır. Buna göre gereksinimleri gidermek üzere asgari gelire ve yeterli maddi varlığı olmayan bireyler süresiz işsizler, engelliler, kadınlar, yaşlı bireyler gibi sosyal dışlanma algısı riskiyle karşılaşan yoksul bireyler sosyal politikalar aracılığıyla devlet desteğiyle korunmaya ihtiyaç duymaktadır (Tijen, 2009).

Yoksulluk zamanla sadece temel kamu politikalarının sorunlarından biri olarak değil, sosyal destek ve sosyal dışlanmayla da ilişkili olan bir toplumsal sorun haline dönüşmüştür. Günümüze dek yapılan araştırmalarda ekonomik durumun ailelerin hissettikleri sosyal destek sistemlerinde önemli olduğu, bireylerin maddi güçleri yükseldikçe hissettikleri sosyal destek hissini de yükseldiği anlaşılmıştır. Sosyal hizmet kuramlarından olan güçlendirme ve ekolojik sistem kuramı çerçevesinde maddi problemler aile bireylerinin toplumla olan sosyal ilişkilerinin zarar görmesi ailenin yaşam kalitesini olumsuz yönde değiştirmektedir. Bu olgu düşük ve orta gelir seviyesindeki grupların yüksek gelire sahip ailelere göre sosyal destek hissini azalmasına neden olmaktadır (Simek, 2019).

6. SOSYAL AĞLAR ÇERÇEVESİNDE SOSYAL DESTEK VE SOSYAL DIŞLANMA ALGISI

6.1. Sosyal Ağlar

Bireyler çeşitli sosyal sistemlerden oluşan bir ekolojik çevre içerisinde doğar, yetişir. Sosyal sistemler arasında aile, eğitim, inanç, siyasal, ekonomik ve iş yaşamı sistemi yer almaktadır. Bireyler sosyal sistemler aracılığıyla duygu ve düşüncelerini aktarabilmek amacıyla başka bireylerle çeşitli etkileşimler kurar. İletişim süreçleri aktif, çok boyutlu ve değişken bir yapıdadır. Buna ek olarak bu iletişim süreçlerinin yönü pozitif veya negatiftir. Bireyin başlıca davranışları, sosyal gelişimi, yaşamını sürdürdüğü yakın sosyal çevresi içinde oluşan etkileşimlerin yönüne bağlı olarak değişmekte ve gelişmektedir (Danış, 2006).

Sosyal ilişki ağları doğrudan ya da dolaylı olarak iletişimde bulunan toplum üyelerinden oluşan sosyal sistemi ifade etmektedir. Birey sosyal yaşamında farklı türde ilişkilere sahip olup bu ilişki türlerinden dolayı çeşitli sosyal ağ yapıları içerisinde yer almaktadır. Bireyin sosyal ilişkilerinin bütünü sosyal yaşamının bir parçası olarak kendi içerisinde sistemli bir dinamiğe sahip olup farklı karakteristik özellikleri olan yapıları ifade etmektedir. Sosyal ağdaki ilişkilerin analizi için sosyal ağ yapılarının herbirinin özelliklerinin iyi bilinmesi gereklidir (Seçkin ve Coşkun, 2016).

6.2. Sosyal Ağların Özellikleri

Toplumsal teorik yaklaşımlar incelendiğinde sosyal ağlara yaklaşımda ağların birtakım özelliklerinin daha ön planda olduğu açıkça ortadadır ve kişilerin toplumsal ağlarına ilişkin sistemli bilgi edinebilmesi için toplumsal ağ özelliklerinin gruplandırılmasına gereksinim duyulduğu anlaşılmıştır (Abay Alyüz, 2018).

Sosyolojik açıdan bakıldığında toplumsal ağlar sosyal iletişim ve etkileşimle açığa çıkmaktadır. Buna göre bireylerin kişisel ilişkilerine ve bu ilişkiler sonucu ortaya çıkan etkileşime büyük değer verilmektedir. Sanayileşme sonrası toplumları etkileşim açısından ve makro bir perspektiften ele alan Emile Durkheim, Tönnies, Max Weber gibi klasik toplum bilimcilerin yanı sıra çağdaş yaklaşımçılar için de toplumsal etkileşim önemlidir. Başta sembolik etkileşimciler olmak üzere birçok çağdaş kuramcı mikro analizlere insanlar arasındaki ilişkilerin doğal yapısını ve sonuçlarını odağına almıştır. Gruplar ise ortak bir amaç doğrultusunda içinde buldukları ortak eylemlerin açığa çıkan anlamlarını birbirlerine ileten insanlardan oluşmaktadır. Böylece benzer grup üyeleri birbirlerini daha rahat tanımaktadırlar (Yiğittürk, 2017).

6.3. Sosyal Destek Algısı

Öncelikle sosyal destek ve algı kavramları üzerinde durulması gerekirse sosyal destek; bireylerin kendilerine değer verildiği, saygı duyulduğuna ve sevildiğine dair bilgiler veren, bireylere hayatın stres oluşturan etkenleri ve zorlukları ile başa çıkmaları için yardım eden bilgidir. Algı ise genel olarak psikoloji ve bilişsel bilimlerde duysal bilginin alınması, yorumlanması, seçilmesi ve düzenlenmesi anlamına gelir. Sosyal destek algısının aile ve çevreden kaynaklanan kabul duygusunu içeren kişisel niteliklere sahip olduğu ve bu kabul duygusunun göreceli olarak durağan olduğu ve bir insanın sosyal dünyasına ilişkin düşünce biçimi ve davranışlarında süregelen bir etki gösterdiği belirtilmektedir. Hissedilen sosyal destek algısı ise zihinsel bir histir ve başka bireyler tarafından güçlü sosyal destek ağları olduğunu göstermektedir. Başka birey veya gruplardan gelen sosyal desteğin birey için yeterli olduğunu, zihinsel süreçlerle değerlendirilmesi hissedilen veya algılanan sosyal destek olarak tanımlanabilir (Simek, 2019).

6.4. Sosyal Destek Boyutları

Sosyal desteğin duygusal, araçsal ve bilgi olmak üzere üç boyutu mevcuttur. Sosyal desteğin duygusal boyutuna bakıldığında karşıdaki kişinin sorunlarını dinleme, duygularını paylaşarak sevgi, saygı, şefkat gösterme gibi davranışlar gözlemlenmektedir. Tüm bu davranışlar yaşamında sorunla karşılaşan bireyin geçirdiği stresli olayların sonuçları ile daha kolay baş edebilmesini sağlamaktadır. Ayrıca duygusal boyutu bireyin psikolojik iyi oluş durumu ile de yakından ilişkilidir. Çünkü bireyde duygusal destek içeren davranışlar bireyin sosyal çevresi tarafından sevildiğinin, kabul edildiğinin, anlaşıldığının göstergesidir. Ayrıca bu duygular bireyde özgüven artışı ve sorunların çözümüne karşı güdülenme gibi olumlu etkilere neden olabilmektedir. Bilgisel boyutuna bakıldığında ise bireyin bireysel ve çevresinden kaynaklanan sorunlarıyla ilişkili kişiye öğüte bulunma, bilgilendirme, yönlendirme gibi davranışlar görülmektedir. Büyük ihtimalle bir sorunla karşılaşmış ve o sorunu çözmede baş etme yetileri yetersiz kalmış olabilir. Böyle durumlarda ise bireyin sosyal çevresi bireye yeni çözüm yolları önererek bilgisel destek sağlamaktadır (Taysi, 2000). Araçsal destek boyutu ile maddi boyut aynı anlama gelmektedir. Örnek olarak ortopedi rahatsızlığı olan ve yürüyemeyen ihtiyaç sahibi bireye yürüteç temin edilmesi araçsal destek olarak değerlendirilebilir (Yuvakgil, 2017).

6.5. Sosyal Destek Türleri

Literatürde sosyal desteğin; duygusal destek, araçsal destek ve bilişsel destek olmak üzere sınıflandırılmıştır. House'a göre ise sosyal destek şöyle gruplandırılmıştır; öncelikle sevgiyi, saygıyı ve empatiyi içeren duygusal sosyal destek, duygusal desteğe göre somut yardımı içeren araçsal sosyal destek (para, eşya, giyecek vb.), yakın sosyal çevreden alınan bilgi bireyin kendisi hakkında yakın çevresinden aldığı bilgiyle kendisini değerlendirme fırsatı veren geri bildirim desteği (Abay Alyüz, 2018). Duygusal sosyal destek kişilerin katlanamadığı zor durumlar karşısında direnç kazanmasını sağladığı gibi bireylerin özel problemlerini anlatabileceği başka bireylerin var olduğunu ve kendilerini yalnız hissetmemeleri gerektiği, kendilerinin özel olduğunu düşünmelerini sağlayarak bireylerin sağlıklarını olumlu yönde etikelemektedir (Balcı, 2019). Koruyucu-önleyici ve destekleyici sosyal hizmet anlayışı problemler olmadan önce bireylere sosyal destek vererek onların ortaya çıkacak toplumsal problemlere karşı korunaklı olmalarını sağlamaktadır. Buna göre sosyal destek problemler ortaya çıkmadan çevreden sağlanarak koruyucu- önleyici sosyal hizmet müdahale yöntemini ifade etmektedir (Lâçin, 2019).

Sosyal destek sistemleri ile ilgili yapılan tanımlamalar ve sosyal destek sisteminin işlevlerine bakıldığında sosyal desteğin çok boyutlu işlevsel bir yapıya sahip olduğunu görmekteyiz. Literatürde duygusal, ait olma, günlük bakım, sosyal birliktelik, materyal, maddi gibi birçok destek tipleri tanımlanmaktadır (Erbilir Gönültaş, 2019).

6.6. Sosyal Destek Etkileri

Bireylerin, ailelerin ve grupların gereksinimi olan sosyal destek bireye zamana, yaşanan probleme, kişilerin beklenti ve ihtiyaçlarına göre farklılık göstermektedir. Ailelerin yakın sosyal çevrelerinde yer alan sosyal destek sistemleri o ailedeki bireyler için çeşitli işlevleri bünyesinde bulundurur. Böylelikle birey için en önemli sosyal destek sistemlerinin bireyde veya ailede hissettirdiği olumlu etkidir. Diğer bir anlamıyla sosyal destek sistemlerinin önemi kadar ailelerin veya bireylerin sosyal desteği nasıl hissettiği, bireyin gereksinimlerine ne ölçüde cevap verdiği önemlidir (Türksever, 2020).

Sosyal desteğin psikolojik ve fiziksel açıdan birçok rahatsızlığın meydana çıkışı ve süresi üzerindeki etkisi büyüktür. Diğer bir ifadeyle sosyal destek bireyin sağlığı ile bağlantılı olan sosyal bir olguyu ifade etmektedir. Sosyal desteğin bireyin yaşamında stresle ilişki durumların yaşanmasında hem de o durumların bireyde meydana getirdiği neticeleri farklı türlerde etkilemektedir. Sosyal destek; kişinin o anki durumu ve durumun anlamına göre verilen duygusal tepkilerde farklılık meydana getirmektedir. Bu sebeple bireyler strese neden olan olaylara karşı farklı başa çıkma sistemleri geliştirirler. Sosyal destek algısı bireyin kendi sağlık durumunu pozitif yönde devam ettirebilmesi açısından önemlidir (Ardahan, 2006).

6.7. Sosyal Dışlanma Algısı

Bireye yönelik belirli zaman ve koşullarda reddedilme, görmezden gelinme, hatta yok sayılma bir dışlanma tanımıdır. Gündelik hayatın en basit sosyal etkileşimlerinden uzun tarihsel dönemlerin toplumsal çatışmalarına kadar dışlanma algısı, insanoğlunun gruplar halinde yaşadığı her yerde toplumsal yaşamın kaçınılmaz bir parçası olmuştur. Gruplar ve bireylerle ilgili olarak sosyal dışlanmanın amaçları ve faydaları ve dışlanan kişilerin nasıl etkilendiği tartışılan bir dizi çalışmanın konusu olmuştur. Konunun detaylarına girmeden önce sosyal dışlanmanın tam olarak ne anlama geldiğini açıklamak gerekmektedir (Genç ve Seyyar, 2010).

Sosyal dışlanma kavramı birey, aile ya da grupların çeşitli nedenlerden dolayı sağlık, eğitim ve kültürel olanaklardan faydalanamaması, üretim faaliyetlerine dâhil olamaması, karar verme süreçlerinde rol oynayamaması biçiminde tanımlanarak geniş kapsamı olan çok boyutlu bir ifadedir (Örs ve Ömer, 2014). Sosyal dışlanma bireylerin yaşadığı toplumdaki soyutlanarak dışlanması ve belirli nedenlerden dolayı sosyal yaşama katılmalarının önüne geçilmesidir. Böylece dışlanan bireylerin etkin işgücü piyasaları gibi gelir getiren etkinliklere, eğitim-öğretim imkânlarına ulaşımında güçlüklerle karşılaşmasını ortaya koyarken sosyal ilişkilere katılımlarında engelleyici neticeler ortaya koymaktadır. Bir toplumda sosyal dışlanmaya maruz kalan bireylerin sosyal güçleri kısıtlı olduğu için önemli kararları alma süreçlerine katılımlarında kısıtlanmaktadır. Bütün bunlar sosyal dışlanmaya maruz kalan bireylerin, genelde kendilerini güçsüz hissetmelerini kendileriyle ilgili kararları alırken kontrollü olmalarının engellenmesine sebep olacaktır (URL 1). Yoksul aileler maddi yetersizliklerle birlikte ortaya çıkan birçok faktörlerden dolayı dışlanmaktadır. Dışlanma birçok sosyal ve ekonomik alanda kendini göstermektedir.

Siyasal dışlanma, siyasi faaliyetlerden, politikaya katılım gibi unsurlardan dışlanmasıdır.

Sosyal ilişkilerden dışlanma ise aile, arkadaş gruplarıyla olan bağı ifade ederek bu bağı erişimden dışlanmasını ifade etmektedir.

Kültürel faaliyetlerden dışlanma, yoksul bireylerin kültürel faaliyetlere aktif katılmayarak ev yaşam mahkûm edilmesidir.

Toplumsal faaliyetlerden dışlanma, yoksul bireylerin parti, sendika üyesi olamama, sosyal gruplara katılmama vb. sosyal faaliyetler içerisinde bulunamamasıdır.

Temel hizmetlere erişimden dışlanma, yoksul bireylerin hayat standartları için gerekli götülen başlıca hizmetlere erişimlerinin engellenerek dışlanmasıdır.

Yakın çevreden dışlanma, yoksulların ilişkide bulunduğu ikamet yerlerinden dışlanması yoksul bireylerde özgüven sorununa ve yalnızlık duygusuna neden olmaktadır (Çakır, 2002).

Sosyal dışlanmaya maruz kalan kişilerin özellikleri farklıdır. Bu yüzden farklı mesleki deneyimi olan bireylerle, iş deneyimi olmayan bireyler, varolan işgücü potansiyeline sahip olmayanlar, eğitimi yarıda kalmış ya da eğitimi bitirerek işsiz olanlar, hiçbir vasfı bulunmayanlar ve emekliliği gelmiş bireyler vb. toplumun geniş bir kesiminin yaşadığı sosyal dışlanma türleri çeşitli biçimde ele alınmalıdır.

7. TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bilgi ve bulgular literatüre göre değerlendirilip yorumlanarak aşağıda tartışma, sonuç ve akabinde öneri şeklinde belirtilmiştir.

7.1. Tartışma ve Sonuç

Yoksulluk problemi hayatın içerisinde karşılaştığımız çoğu alanda insanları olumsuz etkileyerek bazı toplumsal problemlerin meydana gelmesinde önemli işleve sahiptir. Yoksulluk sadece bireyin değil; bireyin yaşamını devam ettirdiği ailenin de psikososyal yaşamında olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Yoksulluk sorunun en çarpıcı sonuçları ekonomi alanında meydana gelip kişilerin gereksinimlerini karşılama doğrultusunda birtakım güçlükler ortaya çıkmaktadır. Devamında da zorluklarla mücadele eden bireyin yaşamında psikolojik ve kültürel açıdan yaralar deneyimlediği ortadadır. Gelir yetersizliğiyle mücadele eden kişi (örnek olarak; çocukları eğitim gören ebeveynler) çocuklarının gereksinimlerini karşılama noktasında yetersizlikle karşılaşmakta, annenin kendisini özgüvensiz hissetmesine sebep olmaktadır. Bireylerin özgüvensizliği sebebiyle yaşamlarında duygusal anlamda kayıplar yaşayan ebeveynler, yaşadıkları zorlukları toplumsal yaşamlarına öteki insanlarla olan sosyal ilişkilerine aktarmaktadırlar. Gelir yetersizliği nedeniyle başlayan problemler sadece kişilere değil ailelerine de büyük ölçüde etki etmektedir. Sosyal refah devletleri çerçevesinden yoksulluk olgusu değerlendirildiğinde bireylerin maddi imkânları ve maddi gelirlerinde artış meydana gelirken herhangi bir maddi geliri olmayan bireylerinde bu maddi sisteme eklendiği bilinmektedir. Sosyal refah devletlerinin temel amacı, yoksulluk olgusunun ortadan kaldırılması değil; yaşadığımız tarihte yoksulluk olgusuna yaklaşım “hayırseverlik” “kişisel sorun” penceresinden bakmaktan vazgeçilerek yoksulluk problemine bakışta kayda değer ilerleme kaydedilmiştir (Toptaş, 2019).

Bireyin çevresinin sosyal desteğinden mahrum kalması, sosyal dışlanma riskini arttırmaktadır. Sosyal destek kavramının enformel ve formel olmak üzere iki kaynaktan oluştuğu bilinmektedir. Bireyin aile başta olmak üzere akrabaları, komşuları, arkadaşları vb. enformel kaynakları o bireyin toplumla bütünleşmesini sağladığı gibi toplumdan uzaklaşmasına da neden olmaktadır. Bireyin kendini gerçekleştirdiği ortam, iletişim içerisinde bulunduğu sosyal çevresidir. Birey temel hizmetlere ulaşmak için formel kaynağa başvurmakta ve erişim sağlayamazsa enformel kaynaklara başvurmaktadır. Enformel kaynaklardan da yoksun ise bireyin çevresiyle ve toplumla sosyal ilişkisinin zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum zamanla bireyin sosyal işlevselliğinde zarar görmesine neden olmaktadır. Sonucunda ise birey sosyal dışlanma riski ile karşılaşacaktır (Aktaş, 2014).

Türkiye’de ASHB’ye bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünde çalışan meslek elemanlarının hazırladığı SİR’ler neticesinde sosyo-ekonomik açıdan muhtaç olduğu belirlenen bireyler SED’den faydalandırılmaktadır. SED hizmetinde ailelerin sosyo-ekonomik yönden muhtaçlığının, bireyin yaşamındaki etkisinin ortadan kaldırılması ve ailedeki çocukların kurum bakımı altına alınmasının yerine ailesinin yanında gereksinimlerinin giderilerek aile yapısının muhafaza edilmesi temel gayedir. Buna bağlı olarak çocukların ebeveynleriyle birlikte yaşamlarına devam etmesi, ailelerin sosyal yardımlarla yaşamlarını idame ettirmeleri, ailelerin algıladığı yoksulluk hissini azaltılarak çocuklarının öncelikli gereksinimlerini giderebilecek olanaklara ulaştırılması öncelikli amaçtır (Tunç, 2013).

Bireylerin sosyal destek sisteminin bilinmesi karşılaştıkları birçok sorununun çözümlenmesinde, önlenecek tedavi edilmesinde, özetle bireylerin akıl sağlığının muhafaza edilmesinde, eğitim alan bireylerin okul başarılarının düşmesinin engellenmesinde etkili bir kaynak olarak aktif rol almaktadır. Yapılan araştırmalar sosyal destek algısının başlıca da aileden sağlanan sosyal desteğin, öğrencilerin okul başarılarından ziyade okula devamlılık, sınıfa adaptasyon, akıl sağlıklarını koruyabilmeleri ve sağlıklı kararları alabilmeleri, kaygı durumlarında baş edebilmeleri veya stresten uzak durarak depresif belirtilerin azaltılması, uygun olmayan tavırların bırakılmasıyla sosyal yaşamlarına adaptasyon sürecinin sağlanmasında etkili olduğunu göstermektedir (Edebali, 2020).

7.2. Öneriler

- Ailelerin maddi sosyal desteğe olan gereksinimlerinin belirlenmesi ve ailelerin ihtiyaç duyduğu sosyal hizmet uygulamasının hayata geçirilmesi için ihtiyaç duyulan hizmete yönlendirmede gerekli eğitimi almış profesyonel meslek elemanları tarafından yapılmalıdır.
- Aile kurumu görevlerini düzgün bir biçimde gerçekleştiremediğinde sonuçtan doğrudan olarak aile ve o ailedeki tüm bireyler etkileneceğinden, sosyal yardımlar aile unsurlarını incitmeden gerçekleştirilmelidir.
- Ekonomik problemlere bağlı olarak artan kültürel problemler beraberinde aile kurumunda da bozulmalara neden olmuştur. Bu bağlamda sosyal desteklerle sağlanacak ekonomik yardımların bireyi ve toplumu etkileyeceği göz önünde bulundurularak gizli tutulmalı ve yerinde tespitlerle gerçekleştirilmelidir.
- Sosyal refah devleti anlayışı, devletteki yöneticilerin yardıma ihtiyacı olan bireylere destekte bulunarak yoksul kesimin üyelerinin asgari standartlarda yaşamlarını idame ettirebilmesi ve muhtaçlıklarının giderilerek asgari anlamda diğer bireylerle aynı koşullara sahip olmasının sağlanmasıdır tanımı itibarıyla devlet yöneticilerinin sosyal destek konularında sürekli ve değişen gereksinimlere uygun politikalar üretmelidirler.
- Gereksinimleri gidermek üzere asgari gelir düzeyi ve yeterli maddi varlığı olmayan bireyler, süresiz işsizler, engelliler, kadınlar, yaşlı bireyler gibi sosyal dışlanma algısı riskiyle karşılaşan yoksul bireyler sosyal politikalar aracılığıyla devlet desteğiyle korunmaya alınmalıdır.
- Sosyal destek ihtiyacı olan bireylerin sosyal desteğe ulaşabilirliği doğru yardım konusunda en önemli adımlardan biridir. Bireyin sosyal desteği talep edebilmesi için herhangi bir gereksiniminin bulunması ve gereksinimin giderilebilmesi için kime, nasıl ulaşabileceğini bilerek sosyal destekten ne yönde faydalanacağını bilmesi önem arz ettiğinden bu kapsamda sağlanan yönetmelik ve mevzuatlar açık, net ve ulaşılabilir olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abay Alyüz, S. B. (2018). *Sosyal Sermaye, Sosyal Ağlar Ve Sosyal Destek İlişkisi -Sultanbeyli ve Kadıköy'de Sosyal Hizmet Merkezlerine Başvuranlara İlişkin Karşılaştırmalı Durum Çalışması*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova Üniversitesi.
- Aktaş, A. (2014). *Sosyal Dışlanma Bağlamında Sosyal Yardımlar ve Karşılaştırmalı Politika Önerileri*. Uzmanlık Tezi. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Ardahan, M. (2006). Sosyal Destek Ve Hemşirelik. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9(2),68-75.
- Aydın, E. (2021). *Sosyal Ve Ekonomik Destek Alan Bireylerin Sosyal Destek Algı Düzeylerinin İncelenmesi: Trabzon İli Örneği*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane Üniversitesi.
- Aydos, E. (2020). *Çankırı Sosyal Hizmet Merkezi'nin Uygulamalarını Ve Yansımalarını Yoksulluk Kültürü Kuramı Kapsamında Değerlendirmek*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı Üniversitesi.
- Balcı, E. (2019). *Aile Sosyal Destek Programı (Asdep) Görevlilerinin Algıladıkları Sosyal Destek İle Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Arasındaki İlişki*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazi Üniversitesi.

- Bilgiç, D. (2020). *Dünyada Ve Türkiye’de Yoksulluk: Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Sosyalyardımların Ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkileri*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Harran Üniversitesi.
- Bülbül, S. (2019). *Sosyal Ve Ekonomik Destek Alan Ailelerde Yoksulluk Olgusunun Değerlendirilmesi: Ümraniye Örneği*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi.
- Çakır, Ö. (2002). Sosyal Dışlanma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 83-104.
- Danış, Z. (2006). Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem Yaklaşımı. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 45-53.
- Demirkıran, S. (2006). Türk Ailesinin Korunması Ve Güçlendirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşları İle İşbirliğinin Önemi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 91-96.
- Erten, R. (2017). *Ailelerle Sosyal Hizmet: Eşlerin İkisinin De Fabrikada İşçi Olarak Çalıştığı Ailelerde Aile Hayatı ve Sosyal Yaşam*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.
- Ensari, S. (2010). Tük’in Yoksulluk Analizleri Üzerine. *Maliye ve Finans Yazıları*, 1(87), 9-15.
- Erbilir Gönültaş, S. G. (2019). *Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Olan Ebeveynlerin Bakım Yükü, Sosyal Destek Düzeyleri ve Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Edebali, E.F. (2020). *Sosyal Ve Ekonomik Destek Hizmetinden Faydalandırılanların Yaşam Memnuniyeti ve Yaşam Kalitesi; Sincan Örneği*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- Genç, Y. ve Seyyar, A. (2010). *Sosyal Hizmet Terimleri Sözlüğü*. Sakarya Kitabevi.
- Kaldık, B. (2020). *Engelli Bireylerin Sosyal Dışlanma Deneyimleri Ve Sosyal Dışlanma İle Başa Çıkma Stratejileri: Tokat İli Örneği*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cumhuriyet Üniversitesi.
- Kılıç, E. (2019). İnceleme, Sosyal Ve Ekonomik Destek (Sed): Sosyal Ve Ekonomik Destek Hizmetlerinden Yardım Talebi Vakası Üzerine. *Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi Ve Kültür Dergisi*, 6(72), 13-16.
- Lâçin, A. (2019). *Asdep Görevlilerinin Aile Sosyal Destek Programının Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmeleri Ve İş Tatminlerinin Ölçülmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova Üniversitesi.
- Örs, M. ve Ömer, R. (2014). Bilgisel Sosyal Destek Bakımından İlköğretim Okullarının Durumu ve Velilerin Bu Konudaki Öğrenme Gereksinimleri: Manavgat İlçesi Örneği, *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 39(39), 159-173.
- Seçkin, K. ve Coşkun, E. (2016). Sosyal Ağ Türlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Ağ Analizi. *Aibü Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 143-158.
- Simek, Ö. F. (2019). *Boşanma Sürecindeki Bireylerin Sosyal Destek Açısından Araştırılması: İstanbul Anadolu Adliyesi Örneği*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi.
- Taysi, E. (2000). *Benlik Saygısı, Arkadaşlardan Ve Aileden Sağlanan Sosyal Destek: Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Bir Çalışma*. [Yüksek Lisans Tezi]. (T94707), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Toptaş, T. (2019). Sosyal Yardım Başvurusunda Bulunan Bireylerin Psikolojik Belirti Düzeyleri Ve Sosyal Destek Algısı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(1), 19-44.
- Türksever, C. (2020). Yoksul kadınların aile yılmazlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi: Merzifon örneği. [Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli Üniversitesi.
- Tunç, İ. (2013). *Türkiye’de Ki Çocuk Koruma Hizmetlerinin Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Uygulamaları Üzerinden Değerlendirmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova Üniversitesi.

- Tijen, Ş. (2009). Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi. *Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yardım ve Dayanışma Dergisi*, (PDF), S:71-80.
- Yiğittürk, E. (2017). *Ulaşırı Göç Ve Toplumsal Alanda Sosyal Ağlar: Abd'de Yaşayan Türkler Üzerine Bir Araştırma*. [Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazi Üniversitesi.
- Yuvakgil, Z. (2017). *Yaşlılarda Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri, Sosyal Ağ Büyüklükleri ile Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Arasındaki İlişki Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi*. [Yüksek lisans Tezi]. (3072), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Zülfikar, B. Ş. (2010). *Yoksulluk Ve Yoksullukla Mücadele Yöntemleri: Katılımcı Bir Yaklaşımla Sosyal Riski Azaltma Projesinden Başarı Değerlendirmesi-Ankara Örneği*. [Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.

URL1 <http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/uploads/50993/38112/>